

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(повне найменування вищого навчального закладу)

ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА ЕКОНОМІКИ
(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ І МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН
(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого(магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

«СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ
УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ»

Виконав: здобувач 2-го курсу, групи МЕВ 2.1
спеціальності

292 «Міжнародні економічні відносини»

Гайваненко А.В.

Керівник: к.е.н., доц Зеркіна О.О.

Одеса - 2022

АНОТАЦІЯ

Гайваненко А. В. Сучасний стан та тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України на сучасному етапі.

Кваліфікаційна робота на здобуття вищої освіти за другим(магістерським)рівнем зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини», Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса, 2022 р.

Актуальність теми дослідження. Зовнішньоекономічна діяльність виступає як важливий фактор сприяння соціально-економічному розвитку країни. За умов диверсифікації виробництва, глобалізації, посилення інтеграційних процесів, фінансово-економічної кризи роль міжнародної торгівлі як рушійного механізму прогресивного розвитку країни суттєво посилюється. Особливо складною є ситуація для нашої держави, що обумовлюється політичною нестабільністю, загостренням ситуації в країні у зв'язку із вторгненням Росії, економічними втратами внаслідок окупації частини території, зворотними санкціями, економічним спадом. Все це призводить до необхідності пошуку нових партнерів, переорієнтації вітчизняних виробників на нові ринки збуту, і загалом пошуку шляхів більш раціонального використання потенціалу країни.

Метою дослідження є визначення структурних змін зовнішньої торгівлі України, аналіз показників та визначення проблематики пріоритетів для подальшого розвитку України як повноцінного торговельного партнера у світі.

Для досягнення мети в роботі поставлено і вирішено наступні *задачі*:

- встановити особливості зовнішньої торгівлі як системи міжнародних економічних відносин;
- виявити роль зовнішньої торгівлі в сучасній економіці, а також у досягненні сталих темпів зростання економіки країни, визначити функції зовнішньої торгівлі, а також характер її впливу на основні сектори економіки;
- визначити місце України у міжнародному розподілі праці, проаналізувати сучасні тенденції товарної та географічної структури зовнішньої торгівлі;

- виявити тенденції розвитку торгівлі України;
- розробити механізм оптимізації структури та обсягів зовнішньої торгівлі України.

Об'єктом дослідження є світові зовнішньоторговельні процеси і участь в них України.

Предметом дослідження є сучасний стан зовнішньої торгівлі України.

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновку, списку використаної літератури та додатків.

За результатами дослідження запропоновані пропозиції щодо вдосконалення механізму зовнішньоторгівельної діяльності України.

Одержані результати можуть бути використані для вдосконалення зовнішньоторгівельної діяльності України.

Ключові слова: експорт, імпорт, зовнішня торгівля, сальдо зовнішньої торгівлі, лібералізація, протекціонізм.

РОЗДІЛ 1. РОЗРЯДКА ЗАХОДІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ	
1.1 Проблема здійснення ефективної діяльності України	60
1.2 Роль США у світовому розвитку, відносини та стимулювання експорту	70
1.3 Пріоритети ухвалення міжнародного регулювання міжнародної торгівлі України у світовому господарстві	76
ВИСНОВКИ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88
ДОДАТКИ	

ЗМІСТ:

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ	6
1.1 Зовнішньоекономічна діяльність та її роль в розвитку України.....	6
1.2 Зовнішня торгівля: поняття, види та показники	19
1.3 Регулювання зовнішньоторгівельної діяльності	31
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ.....	39
2.1 Сучасні тенденції товарної та географічної структури зовнішньої торгівлі України з країнами світу	38
2.2. Дослідження проблем і перспектив зовнішньої торгівлі України та ЄС.....	54
РОЗДІЛ 3 РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ	
3.1 Проблеми здійснення експортної діяльності України	60
3.2. Розробка механізму розвитку, підтримки та стимулювання експорту....	73
3.3 Пріоритети удосконалення економічного регулювання міжнародної торгівлі України у світовому господарстві.....	76
ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88
ДОДАТКИ	

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алавердян Л. М., Романенко О. В. Сучасні реалії та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України з іншими країнами світу. *Ефективна економіка*. 2019. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7005> DOI:10.32702/2307-2105-2019.4.53 (дата звернення: 15.11.022)
2. Александрова Р. Статистичне дослідження зовнішньої торгівлі товарами України. *Вісник Приазовського державного технічного університету*. 2019. № 19. с. 362 – 365.
3. Аналіз економічних наслідків вступу України до СОТ. Оновлена оцінка. Під редакцією І. Бурковського та В. Мовчан. Ужгород: “Закарпаття”, 2010. 130 с.
4. Андрійчук В. Г. Вплив угоди про асоціацію між Україною та ЄС на митно-тарифне регулювання і зовнішньоторговельний режим сторін. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2014. № 3. С. 4-15.
5. Баяр А., Кобута І., Шкарабан Е., Жигало В., Шевцов О. Наслідки вступу до СОТ для української економіки: оцінка цінової конкурентоспроможності К.: 2017. 39 с.
6. Брояка А.А. Перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2020. № 1 (51). С. 146-159 URL: 10.37128/2411-4413-2020-1-10. (дата звернення: 1.11.022)
7. Бугрій М.Г., Участь України в СОТ: геоекономічний погляд на здобутки та перспективи. *Стратегічні пріоритети*. 2014. № 2 С. 91-97.
8. Бюлетень стану торговельних відносин між Україною та ЄС у 2020 році. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=2d47dab0-2594-4372-836c-2b636928f34a&title=BiuletенPotochnogoStanuTorgovelnikhVidnosinMizhUkrainoiuTas> (дата звернення: 17.11.2022).
9. В Україні скоротилося негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами і послугами за 2020 рік. URL:

<https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=62f9ed2a-877b-4b62-92c8-e661f5ca5c14&title=VUkrainiSkorotilosiaNegativneSaldoZovnishnoiTorgivliTovaramiIPoslugamiZa2020-Rik&isSpecial=true> (дата звернення: 15.11.2022)

10. Воронкова В.Г. Місце і роль України в глобалізаційних процесах сучасності. *Вісник*. 2019. № 37. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_37_2.pdf (дата звернення: 17.11.2022)

11. Гейць В. М. Оцінка впливу Угоди про асоціацію ЗВТ між Україною та ЄС на економіку України; за ред. В. М. Гейця, Т. О. Осташко, Л. В. Шинкарук. 2014. 84 с.

12. Гончарук І.В. Сучасний стан енергозабезпечення агропромислового комплексу України. *Економіка та держава*. 2020. № 10. С. 93-98.

13. Грушовенко Я.А. Аналіз Української RTGS системи СЕП. Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Факультет міжнародних відносин Національний авіаційний університет; за загальною редакцією Ю.О.Волошина. Том V. Київ: Національний авіаційний університет, 2020. С. 440 – 444.

14. Давиденко Г. Теоретичний аспект впливу стандартів на міжнародну торгівлю. *Інноваційна економіка*. 2020. № 9-10. С. 5-10. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/327> (дата звернення: 25.10.2022)

15. Давиденко, С. В. Стан та перспективи розвитку зовнішньоторговельного співробітництва України. Україна в 2017 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: монографія. за заг. ред. Ю. Г. Рубана. К. : НІСД, 2017. 262 с.

16. Даниленко А. Очікувані зовнішні фактори розвитку та ризики для української економіки у 2019 - 2020 роках. *Вісник національного банку України*. 2020. № 5 (183). С. 10 – 15.

17. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 14.11.2022)

18. Дедаєва Л. М. Сучасні тенденції розвитку експортного потенціалу

- України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2021. №2. С. 171–175.
19. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія. К.: НІСД, 2009. 307 с.
20. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 02.11.2022)
21. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. № 2411-VI. *Голос України*. 20.07.2010. № 132.
22. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність"(Із змінами, внесеними згідно із Законами N 3610-VI (3610-17) від 07.07.2011, ВВР, 2012, N 7, ст.53). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 1991, N 29, ст. 377.
23. Закон України "Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі від 10 квітня 2008 року N 250-VI . *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2008, N 23, ст.213
24. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2020 році. URL: <https://me.gov.ua/old/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=76438c62-5e54-4931-ad98-7fe59d004a2a&title=ZovnishniaTorgivliaUkrainiTovaramiTaPoslugamiU2020-Rotsi> (дата звернення: 21.10.2022)
25. Зубрицький А. Експортний потенціал України у контексті порівняльних переваг. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 1. С. 140-154.
26. Експортна Стратегія України 2017 - 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-%D1%80#Text>(дата звернення: 02.11.2022)
27. Іванський А.Й. Правові перспективи удосконалення відшкодування податку на додану вартість в Україні з урахуванням європейського досвіду. *Науково-інформаційний вісник «Право»*, № 3, 2017. URL: http://www.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/Nivif/2011_3/3.pdf (дата звернення: 03.11.2022)
28. Квач Я., Грималюк А. Еволюція міжнародної торгівлі. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2017. № 4. С.47-56.

29. Кирилов Ю.С., Грановська В.Г., Крикунова В.М., Жосан Г.В., Бойко В.О. Цифрова економіка. Криптовалюти: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 228с.
30. Кваша К. С. Формування зони вільної торгівлі в інтеграційному процесі України до Європейського . *Економіка АПК*. 2019. № 8. С. 64–68.
31. Коробко А. В., Туль С.І. Діджиталізація міжнародної торгівлі: особливості та мегатренди. *Актуальні проблеми теорії та практики міжнародних економічних відносин в умовах глобальної трансформації* : матеріали наукової конференції студентів та молодих учених спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини (м. Полтава, 2 грудня 2020 р.) . за заг. ред. В. Ю. Стрілець. Полтава: ПУЕТ, 2020. С. 42-44.
32. Кузнецова Л. І. Реалізація експортного потенціалу України на ринках ЄС у контексті проблем реформування системи сертифікації URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/>(дата звернення: 15.11.2022)
33. Курищук В. Державна фінансова підтримка експортної діяльності в Україні. *Економіст*. 2018. № 6. С. 39-41.
34. Левченко З. Зона вільної торгівлі з ЄС: реалії та перспективи . *Цінні папери України*. 2019. № 20 (562). С. 19.
35. Мазаракі А. Сучасні тенденції та чинники розвитку зовнішньої торгівлі України. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2019. №2. С. 5 – 14.
36. Матвеева В. Ю. Зовнішньоторговельний потенціал національної економіки: теорія, методологія, управління: URL: www.nbu.gov.ua(дата звернення: 16.11.2022)
37. Міжнародна економіка . Козак Ю.Г., Лук'яненко Д.Г., Макогон Ю.В. та ін.; За ред. Ю.Г. Козака, Д.Г. Лук'яненко, Ю.В. Макогона 3-тє вид.. К.: Центр навчальної літератури. 2009. 560 с.
38. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Експорт товарів та послуг України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 17.11.2021).

39. Місяць, Т. В. Торгівля України та ЄС під час і після світової кризи. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 3. С. 49 - 60
40. Мовчан, В. Вплив світової кризи на економічні відносини України та ЄС. *International Review*. 2014. № 1. С. 4–18.
41. Мовчан, В. Економічна інтеграція і кооперація: Україна та ЄС. *International Review*. 2019. № 4. С. 24–38.
42. Мовчан В., Джуччі Р., Куценко К. Торговельна політика України: Стратегічні аспекти та наступні кроки, які треба здійснити, Консультаційна робота 02, квітень 2010. URL: www.ier.com.ua(дата звернення: 23.10.2022)
43. Національний інститут стратегічних досліджень. Щодо зовнішньої торгівлі товарами України у 2020 році. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-01/zed-2020.pdf>(дата звернення: 08.11.2022)
44. Непрядкіна Н.В. Особливості й перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України і ЄС сільськогосподарською продукцією. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2018. № 7. С. 60-65.
45. Оцінка впливу зони вільної торгівлі на сталий розвиток в контексті відносин між Україною та Європейським Союзом. URL: <http://tsia.ecorys.com/ukraine/>(дата звернення: 04.11.2022)
46. Пахуча Е.В., Філімонов Ю.Л., Лещенко Л.О. Структурні зміни зовнішньої торгівлі України аграрною продукцією. *Ефективна економіка*. 2019.№ 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2019/50.pdf. URL: 10.32702/2307-2105-2019.3.48 (дата звернення: 05.11.2021).
47. Перспективи поглибленої вільної торгівлі між Європейським Союзом та Україною. URL: <http://www.eu.prostir.ua/data? t=1&q=794> (дата звернення: 13.11.2022)
48. Платонова І. О. Експорт як чинник економічного зростання України в умовах міжнародної інтеграції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Випуск 24. Частина 3. С.37-41.
49. Радзівська С. О. Торговельно-економічні зв'язки України з країнами

- ЄС та ЄУП: сучасний стан та перспективи розвитку. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. №3. С. 42-62.
50. Регуляторна політика у сфері зовнішньої торгівлі: монографія. А.А.Мазаракі, Т.М. Мельник. К: КНТЕУ, 2010. 470 с.
51. Рибак І., Бабінська О. Місце України в системі міжнародної торгівлі. *Мистецтво наукової думки*. 2020. №9. С. 13-16. URL: <https://doi.org/10.36074/2617-7064.09.002>(дата звернення: 17.11.2022)
52. Сокурєнко П. Світова торгівля: стан та сучасні тенденції розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. № 4. Том 1. С. 207 - 210.
53. Стан зовнішньоекономічних відносин із країнами Європейського Союзу у 2020 р. . експрес-вип. сайт Держ. комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 15.11.2022)
54. Стратегія інтеграції України до ЄС. URL: http://ci.uz.gov.ua/ua/president/strategy_integration.html (дата звернення: 18.11.2022)
55. Стратегічний вибір щодо прискорення та підтримки зростання. Меморандум про економічний розвиток. Документ Світового банку. URL: http://siteresources.worldbank.org/UKRAINEEXTN/Resources/UA_CEM_UKR_complete.pdf(дата звернення: 16.11.2022)
56. Торгівля між ЄС і Україною: в очікуванні революції. *Євро бюлетень*. 2021. №1. С. 44 – 48.
57. Угоди про партнерство і співробітництво (УПС). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_012. (дата звернення: 08.11.2022)
58. Україна в 2019 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: монографія / за заг. ред. А. В. Єрмолаєва. К. : НІСД, 2019. 528 с.
59. Угода про асоціацію між Україною та ЄС URL: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ua-eu-association->
http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers2009. (дата звернення: 03.11.2022)

60. Федоришина Л. М. Дослідження тенденцій розвитку міжнародної інтернет-торгівлі та міжнародного поштового обміну . *Митна безпека*. 2018. Вип. 2. С. 218-232. URL: [https://doi.org/10.33244/2617-5959.1\(2\).2018.218-232](https://doi.org/10.33244/2617-5959.1(2).2018.218-232) (дата звернення: 9.11.2022)
61. Чікіров Б.Г. Мито як елемент системи оподаткування зовнішньоекономічної діяльності. *Держава та регіони. Серія «Економіка»*. 2019. № 7. С. 67-85.
62. Чуб А. В. Світові тенденції розвитку регулювання міжнародної торгівлі . *Держава та регіони. Серія «Економіка»*. 2019. № 4. С. 70-86.
63. Шевчук В.О. Засоби стимулювання технологічного експорту. URL: <http://www.niss.lviv.ua/analytics/59.htm> (дата звернення: 17.11.2022)
64. Шнирков О. І. Створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС: передумови та наслідки URL: <http://www.fes.kiev.ua/Dokument/shnyrkov.pdf>. (дата звернення: 27.10.2022)
65. Bilateral relations. Statistics. Ukraine URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113459.pdf(дата звернення: 15.01.2022)
66. Economist Intelligence Unit. Frequently asked questions about the break-up of the euro zone URL: <http://image.guardian.co.uk/sys-files/Guardian/documents/2011/11/03/AfterEurogeddon.pdf>(дата звернення: 15.01.2022)
67. Curran, L. Evolution of EU and its Member States' Competitiveness in International Trade . 2009. P. 43 URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/march/tradoc_142475.pdf. (дата звернення: 05.11.2022)
68. Council Regulation (EU) No 732/2008 of 22 July 2008: URL: <http://ec.europa.eu/trade/wider-agenda/development/generalised-system-of-preferences/>(дата звернення: 15.11.2022)
69. Gaulier G. EU15 trade with emerging economies and rentier states : leveraging geography .Working Paper. Paris : CEPII, 2019., с. 6
70. Lall S. The technological structure and performance of developing country manufactured exports, 1985–98 . *Oxford Development Studies*. 2017. № 28(3). P. 337–369.

71. Lafay G. The Measurement of Revealed Comparative Advantages . International Trade Modelling. London : Chapman & Hall, 1992. P. 209–234.
72. World Integrated Trade Solution (WITS) URL: <http://www.wits.worldbank.org> (дата звернення: 25.11.2022)

ДОДАТКИ